

Posudek na bakalářskou práci

Autorka práce: Lucie Sommerová

Název práce: Identita příslušníka hip hopové subkultury

Bakalářská práce se zabývá členstvím v subkultuře hip hoperů. Oborově jde o téma na pomezí sociální a vývojové psychologie. Ovšem namísto toho, aby mapovala, co být hip hoperem daným lidem přináší, zaměřuje se spíše na výčet prvků, které tvoří vědomí členství v hip hopové subkultuře. Tyto prvky jsou bezesporu součástí identity, ale identitu nevyčerpávají (k některým jejím aspektům se autorka použitou metodologií nedostává).

Práce je relativně dost obsáhlá – její rozsah je 85 stran textu. Nepůsobí ale rozvláčně. Psána je relativně čtivým jazykem, bez většího množství chyb a překlepů. Práce s literaturou je v pořádku.

V teoretické části autorka stručně představuje základní teorie identity. Ve výkladu nejde příliš do hloubky, ani ne nesnaží teorie problematizovat a konfrontovat s jinými. Obojí by bylo bývalo užitečné, zejména proto, že by to vedlo k vyprofilování těch teoretické zdrojů, které budou klíčové pro vlastní analýzu. Oceňuji ale, že si z každé teorie bere nějakou inspiraci – otázku pro výzkum, a snaží se tedy prostřednictvím teorií zcitlivovat. V diskusi se na jednotlivé teorie odvolává, ale opět si z nich vypůjčuje „jen“ to, co se jí hodí pro vlastní téma. Nevyjadřuje se tedy na základě analýzy dat k tomu, kterou z teorií považuje za nosnou a proč.

Z vývojově-psychologického hlediska je problematické tvrdit, že identita vzniká až v adolescenci (s. 11). Existuje už dříve, minimálně od období prvního vzdoru. V adolescenci se ale proměňuje a dozrává. S tímto pojetím pak autorka koneckonců sama operuje v závěrečné diskusi.

Stranou pozornosti zůstala otázka vztahu mezi identitou a sociální rolí (a konkrétně rolí vrozenou, připsanou a zvolenou). Jedinou výjimkou je nastíněný přístup S. Strykera. Proč jej autorka důsledněji neaplikuje ve vlastní analýze? V opačném směru by bylo vhodné diskutovat vztah mezi identitou a subjektivitou (kterou však autorka vůbec nezavádí). Přitom by ale koncept subjektivity byl pro její analýzu velmi obohacující. K oběma zmíněným konceptům by se měla vyjádřit v rámci diskuse.

Ve vlastním výzkumu autorka realizovala rozhovory s osmi členy a členkami hip-hoperské subkultury, které analyzovala zejména ve vztahu ke konceptu identity (bohužel s malým rozlišením identity osobní a identity sociální).

Autorka dobře představila analytický postup, který se hlásí k zakotvené teorii. Mám ovšem pochybnosti o centrální kategorii, kterou je „člen subkultury hip hop“. Vzhledem k tomu, že šlo o hlavní znak pro výběr respondentů/ek, je otázkou, co nového tato kategorie přináší. Výběrem osob i zaměřením rozhovoru je přeci jasné, že se vše bude týkat členství v subkultuře. Očekávala bych tedy, že centrální kategorie se bude subtilněji vyjadřovat k identitě.

Pilotní rozhovory autorce ukázaly, že ne všechny aspekty identity si jedinec uvědomuje, a tedy je schopen je verbalizovat v rozhovoru. Proč se i nadále rozhodla využívat výhradně rozhovory bez propojení s nějakou další metodou sběru? Jak se vyhýbala riziku nastíněnému skrze pilotní rozhovory? S tím souvisí i nediskutovaná otázka výhod a nevýhod osobní známosti s respondenty a respondentkami. Výhody z textu vcelku zřejmě vyplývají, jaké ale autorka vidí nevýhody a jak se s nimi během výzkumu

vyrovnávala? Jednou z nich je etický problém deanonymizace osob, další falešnost kategorie „neuvědomovaná znalost“, která by se nemohla zrodit, pokud by autorka nepocházela ze subkultury a respondenti/ky by jí vysvětlovali i zdánlivé detaily.

Subkultura je typ kultury a pro každou kulturu je důležité vedle každodenních praktik utvrzujících členství a hranice také hodnotová orientace a na ní navázaný životní styl. Jaké hodnoty ale souvisí s hip-hopem? Autorka sama uzavírá, že žádné. Jedná se tedy vůbec o skutečnou sub-kulturu (v antropologickém významu)? Případně jaké jiné označení by mohlo být vhodnější?

Zajímavým závěrem (i když ne novým a bohužel ani teoreticky vytěženým) je, že členství je spojováno zejména se statickými vnějšími prvky (jazyk, hudba, móda). Ve všech zmiňovaných znacích jde o distinkci – členové jsou schopni rozlišování mezi různými dílčími prvky subkultury. Použití Bourdieuho konceptu distinkce by mohlo teoreticky práci velmi obohatit. Celkově z analýzy vyplývá bagatelizace vnějších znaků. Ale je v tom skrytý rozpor. Michal nebo Eva svoje členství zpochybňují právě proto, že jim vnější znaky chybí. Lze tedy říct, že identita části zkušených hip-hoperů je založena na odmítání členství v subkultuře? Tedy že osobní identita je silnější díky upozadřování identity sociální?

Móda jako vnější znak provází první fáze utvrzování členství v subkultuře. Plnohodnotné členství se pak naopak vyznačuje zvnitřněním a tedy zakrytím některých vnějších znaků. Např. i hejtování, které představuje vnější distanční praktiku, a explicitně se distancovat potřebují jen lidé nejistí svým členstvím, tj. obvykle na počátku své hip-hopové dráhy. V dalších fázích členství se předpokládá zvládnutí jemnějších, ryze interních znaků, aby nebylo členství druhými zpochybňováno. Funkcí vnějších znaků je vyvolávat sociální interakce. Někteří respondenti se ovšem zmiňují o tom, jak je důležité nedělat to kvůli druhým. Co ale pak tvoří subkulturu? Jde jen o rétorickou figuru? S tím souvisí i paradox subkultury – jejím prostřednictvím získává člověk pocit výjimečnosti, ale přitom její členství vyžaduje totální podobnost s ostatními. Data tento paradox evidentně obsahují (i když zároveň problematizují rozvolněním hranic mezi hip hopery a jejich přáteli z jiných sfér), ale autorka se jej dotkla jen okrajově.

Respondenti real spojují s dlouhodobým členstvím. Póza je naopak de facto první fáze členství. Odlišují skutečné a povrchní fanoušky, a to podle délky členství, přičemž sebe všichni zařazují do real. Bylo by zajímavé mít v souboru i lidi hlásící se k hip-hopu kratší dobu – jak by se lišila jejich definice členství? Už nyní by bylo možné srovnání s ohledem na délku a intenzitu členství provést.

Absence pohledu na jiné subkultury je překvapivá. Není mi ovšem jasné, proč není v analýze tematizována. Je to zejména proto, že o něm respondenti/ky nehovořili (popírali ho), nebo proto že se na něj autorka ani neptala? Autorčin závěr, že nevymezování se vůči jiným subkulturám je znakem slabé hip-hoperské identity, se mi jeví unáhlený.

Zajímavé je potvrzení funkčnosti vulgarity a celkově role nadsázky (doslovnost není chytrá a zábavná), která souvisí s oceňováním žánrové čistoty.

Závěr: Bakalářskou práci Lucie Sommerové považuji za zdařilou. Autorka v práci prokázala analytické a badatelské schopnosti. Práci proto doporučuji k obhajobě.